

מקום ד' על ד' / ד.

תוכן:

- א. הצגת הסוגיא
- ב. ביאור הצורך במקום דע"ד
- ג. מתני ר"ע היא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא
- ד. דחיית הגמ'
- ה. שדי נופו בתר עיקרו
- שיטת תוסי'
- שיטת רש"י
- הסבר המח'
- מח' התוסי' והרשב"א באילן ברה"ר
- שיטת הרשב"א
- שיטת הר"ן ור"י מיגש
- ו. ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'
- ז. דין אחשביה

א. הצגת הסוגיא

המשנה אומרת: "פשט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב". ושואלת הגמ': "אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום דע"ד וליכא".

ב. ביאור הצורך במקום ד' על ד'

נח' הראשונים מה הצורך במקום דע"ד.

הרמב"ם (בפירוש המשניות) כותב:

"והיסוד השלישי שלא יתחייב העוקר מרשות והניח ברשות שניה עד שיעקור ממקום שיש בו ארבעה על ארבעה או יותר על כך לפי שכל פחות משיעור זה לא ינחו בו הדברים המונחים שם ולא ישארו עליו אלא אם היו דברים קטנים..."

הרמב"ם מביא סברא לצורך במקום דע"ד שצריך מקום יציב, שהחפץ ינוח טוב, פחות מדע"ד החפץ לא נחשב מונח כי הוא לא מונח במקום יציב, בעצם יש **חסרון בהגדרת החפץ כמונח**, והצורך במקום דע"ד זה גדר במקום שהוא צריך להיות מקום יציב. לפי הסבר זה מובן גם למה חפץ קטן שכן מונח טוב במקום פחות מדע"ד לא נחשב מונח, כי זה לא תלוי בחפץ עצמו אם הוא מונח או לא, אלא בהגדרת המקום. רק אם יש מקום דע"ד החפץ נחשב מונח.

דבר זה נלמד מסברא פשוטה, שכל חפץ שלא מונח על מקום דע"ד הוא לא נחשב נח. וכך כותב **הרמב"ן** שהצורך במקום דע"ד הוא מסברא: "והא בעי עקירה והנחה מעל גבי מקום ד', פ' גמרא גמרי לה הכי, ומקראי לית לן, ואפי' ממתני' ומברייתא לית לן בהדיא"

הרשב"א כתב: "איכא למימר דמסברא בעלמא קאמר לפי שאין דרכן של בני אדם להניח כליהם אלא במקום רחב שיכול להשתמר בו שלא יפול אבל מקראי לית לן".

מסביר הרשב"א את הצורך במקום דע"ד, שצריך מקום גדול כי אין דרכם של אנשים להניח חפצים במקום קטן שהחפץ יכול ליפול ממנו. ונראה שגם הרשב"א סובר כמו הרמב"ם שהגדר הוא המקום, שצריך מקום גדול וחשוב. ונח' רק האם צריך מקום חשוב בגלל רגילות האנשים להניח חפצים במקום כזה, או בגלל יציבות המקום. ושניהם לומדים את זה מסברא פשוטה בלי צורך בפס' כמו הרמב"ן.

רש"י אומר "דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה..."
ונראה מרש"י שהצורך במקום דע"ד הוא בשביל העקירה והנחה, כדי שהעקירה תחשב עקירה וההנחה תחשב הנחה צריך מקום דע"ד. כי רש"י סובר שעיקר החיוב על הוצאה זה על העקירה והנחה כמו שאמר (בדף ג. ד"ה ידו לא ניח) "שאין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה". לכן צריך מקום חשוב שעקירה תהיה עקירה חשובה כדי להתחייב עליה וכן ההנחה.

תוס' (דף ד. ד"ה והא) מביא שני פרושים :

"אומר ר"ת דאין רגילות להניח החפץ בפחות מדי' וכן היה מסתמא במשכן"
ולכאורה קשה על ר"ת למה הוא צריך להביא את הטעם של כך היה במשכן ולא מספיק סתם סברא כמו שהביאו הרשב"א והרמב"ם, אלא משמע בר"ת שהצורך במקום דע"ד הוא חלק מהגדרת המלאכה, פחות ממקום דע"ד אין כאן מלאכה, ולכן צריך ר"ת לומר שכך היה במשכן וא"כ זה גדר במלאכה.

"ועוד אומר ר"י דאל יצא איש ממקומו משמע דקאי נמי אחפץ כלומר ממקומו של חפץ דרשינן בעירובין (פ"א ד' יז): דאל יצא אל יוציא אע"ג דפשטיה דקרא קאי אמקומו של אדם דהיינו ד' אמות מ"מ משמע נמי מקום החפץ ואין מקום חשוב בפחות מדי".

ואפשר להבין בשני אופנים: או שזה דין במקום כדי להתחייב בהוצאה צריך להוציא מ"מקום" כמו שנראה מהפס', צריך "מקום" חשוב. ואין "מקום" חשוב פחות מדע"ד. או שצריך להוציא מהרשות וכדי להגדיר את החפץ כמונח ברשות זו צריך מקום דע"ד¹.

ור"י לומד זאת מגזרת הכתוב, וזה ההבדל בינו לבין ר"ת, שר"ת לומד מהמשכן שזה דין בעצם המלאכה ור"י לומד מגזרת הכתוב. ויש נפק"מ בין ההסברים, כותב המנח"ח (מצוה טו' אות ו') שבהוצאת קורבן פסח יש צורך בעקירה והנחה, ומסתפק המנח"ח האם צריך עקירה והנחה מעל גבי מקום דע"ד או לא. והוא רוצה לתלות את זה במח' ר"ת ור"י, שלפי ר"ת שלומד מהמשכן והסברנו שזה גדר במלאכה אז הצורך במקום דע"ד הוא דוקא בשבת אבל בפסח אין לימוד מהמשכן ואין צורך במלאכה אז לא צריך עקירה והנחה ממקום דע"ד, ולפי ר"י שלומד את הצורך במקום דע"ד מפס' והסברנו שזה גדר במקום או ברשות זה שייך גם בפסח וגם בפסח נצטרך עקירה והנחה מעל גבי מקום דע"ד. וכן לפי כל הראשונים שלמדו את הצורך במקום דע"ד מסברא זה יהיה נכון גם בקרבן פסח וצריך גם שם מקום דע"ד².

¹ כך נראה מהגמ' בגיטין (עט). שמדברת על אדם שזורק גט לאשתו ומשמע שם שהדין הוא האם הגט הגיע לרשותה של האשה או לא, ומעמידים את זה שם בהו"א כרבי שאמר קלוטה ולא הצריך מקום דע"ד ואח"כ אומרת הגמ' שזה אפ' לפי רבנן שהצריכו מקום דע"ד, כי רבנן נח' על ר' רק לעניין שבת אבל בגט צריך רק שיהיה שמור. ורואים שהצורך במקום דע"ד זה להגדיר את החפץ כמונח ברשות כמו האפשרות השניה בר"י.

² אמנם אפשר לדחות את דבריו של המנח"ח כי ההשוואה בין פסח לשבת לגבי מקום דע"ד היא תמוהה, בשבת אנחנו צריכים מקום דע"ד כדי שתהיה מלאכה חשובה ולכן צריך עקירה מהמקום שמונח בו והנחה במקום חדש. אבל בפסח צריך רק שהפסח לא יצא מהחבורה החוצה ובפשטות גם בלי עקירה והנחה, ורק בגלל ההשוואה של המילה "הוצאה" לשבת אנחנו לומדים שצריך עקירה והנחה. אבל לכאורה ההשוואה זה רק לעצם המעשה של עקירה והנחה, אבל לא שצריך מקום דע"ד, כי זה דין במלאכה

ג. מתני' ר"ע היא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא

הגמי מעמידה את המשי שאומרת שלא צריך מקום דע"ד כר"ע, שאמר שהזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב וחכמים פוטרים, ומסבירה הגמי את המח' דר"ע סבר אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא.

ולכאורה קשה מנין לרבה שרבנן מצריכים מקום דע"ד, אפשר לומר שגם רבנן לא מצריכים מקום דע"ד ובזרק מרה"י לרה"י דרך רה"ר הם פוטרים כי הם לא סוברים שקלוטה כמי שהונחה, והחפץ לא מונח. כלומר נכון שצריך הנחה, אבל לא צריך מקום דע"ד?³
ואפשר לתרץ בשתי דרכים:

א. מצינו בהדיא שר"ע חולק על הברייתא שמצריכה מקום דע"ד כיון שאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא ולא הצריך בכלל שיהיה מונח, ולכן אמרנו הא מני ר"ע היא, ואין ראייה שרבנן סוברים שצריך מקום דע"ד ויכול להיות שגם רבנן יסכימו לכך שלא צריך שיהיה מונח על מקום דע"ד אלא סתם שיהיה מונח ואפי' פחות מדע"ד, רק שלא מצינו את זה בהדיא, ולכן העמדנו את המשי כר' ולא כרבנן.

ב. המשי היא דוקא כמו ר"ע ולא כמו רבנן, שהרי ראינו בהדיא שר"ע לא מצריך מקום דע"ד כיוון שלא הצריך בכלל שיהיה מונח אלא מספיק קלוטה באויר. ורבנן מצריכים מקום דע"ד או כי כך היה במשכן (אבני נזר). או שרבה סובר שאין "מקום" פחות מדע"ד ונח' ר"ע ורבנן האם צריך בכלל שיהיה מונח, שלפי ר"ע לא צריך בכלל מונח ולפי רבנן צריך שיהיה מונח ולכן הצריכו מקום דע"ד, כי א"א להיות "מונח" על פחות מדע"ד כי זה לא מקום, וכך נראה מרע"א.⁴

התירוץ הראשון שהבאנו מסתדר עם כל הראשונים וזה פשוט. והתירוץ השני שהמשי היא דוקא כמו ר"ע ולא כמו רבנן, כי צריך לפי רבנן שהחפץ יהיה מונח דוקא על מקום דע"ד כי אין שם מונח במקום פחות מדע"ד, יסתדר לפי הרמב"ם והרשב"א שאמרו שהצורך במקום דע"ד זה גדר במקום ופחות מכך החפץ לא נחשב מונח. וכן לפי ר"י שלמד מהפסי' זה מסתדר כמו שהסביר רע"א. וגם לר"ת שלמד מהמשכן זה מסתדר כמו שהסביר האבני נזר שרבנן מצריכים מונח דוקא במקום דע"ד כי כך היה במשכן, אבל לפי רש"י נראה שזה קצת יותר קשה כי רש"י הצריך מקום דע"ד בגלל העקירה והנחה ואנחנו הסברנו שרבנן מצריכים מקום דע"ד כדי שהחפץ יחשב מונח ולא בגלל עקירה והנחה, וצ"ל שרש"י יסביר שהיא גופא, שצריך מקום דע"ד כדי שהחפץ יהיה מונח בשביל שתהיה עקירה והנחה, כי אם החפץ לא מונח אז אין עקירה והנחה.

מחשבת שצריך מלאכה חשובה, ובפסח אין דין של מלאכת מחשבת. כמו שלא נאמר שיש בהוצאת קרבן פסח מלאכה שאינה צריכה לגופה, כגון המוציא בגלל שאין לו מקום בבית, כי זה דין במלאכה ושייך רק בשבת. ומקום דע"ד זה דין במלאכת מחשבת כפי שנראה בריטב"א בגיטין (ע"ט), וא"כ נאמר שבין לר"י ובין לר"ת לא צריך מקום דע"ד.

³ כך מקשים רע"א, המהרי"ט והאבני נזר (ס' רל"ט).

⁴ אמנם רע"א אומר את דבריו דוקא בר"י בתו"ס אבל עצם הסברא לגבי המקום לכאורה נכונה גם לשאר הראשונים שהרי הצריכו מקום דע"ד. "ומעתה י"ל דהא דאמר רבה ה"מ רע"ק היא היינו דדוקא דרבנן לא מצי אתיא, והיינו י"ל דרבה ס"ל מסברתו דאין מקום פחות מד' והספק רק אם דרשינן אל יצא ממקומו קאי על החפץ ממילא בעי ד', או דלא קאי על החפץ ולא בעי כלל מקום חפץ אבל שיהיה כ"ש נקרא מקום חפץ לא ס"ל לרבה כלל."

ד. דחיית הגמ'

דוחה הגמ': "דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא".

וע"פ הסברות שביארנו לעיל בצורך במקום דע"ד צריך להבין מה דחיית הגמ'. לפי פירוש רש"י שהצורך במקום דע"ד הוא מצד עקירה והנחה אין סברא לחלק בין עקירה להנחה, ולכן רש"י לא לומד את החילוק מסברא אלא מדיוק מלשון הברייתא, שכתוב ר"ע מחייב ולא כתוב ר"ע מחייב שתיים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה⁵ מובן שחייב רק על ההכנסה ולא על ההוצאה כי אין עקירה ממקום דע"ד.

ועדיין קשה, אמנם יש דיוק שמלמד שחייב רק אחד וצריך מקום דע"ד רק לאחד מהם אבל למה דוקא עקירה צריך ולא הנחה? על זה נשיב שזה סברא שהעקירה היא המעשה היותר חשוב ואם רק באחד מהם צריך מקום דע"ד זה דוקא בעקירה. כמו שכתב הרשב"א: "אלא סברא בעלמא קאמר דדלמא בגמר מעשה בכל דהו סגי ליה אבל בתחלת מעשה עקירה חשובה בעינן". וכן נראה מהריטב"א שכתב: "דסברא הוא שאין להחמיר כל כך ולחייב בעקירה שאינה ממקום ד', דלא חשיבא עקירה אלא ממקום חשוב", ולא מובנת כל כך הסברא של הריטב"א למה עקירה יותר חשובה מהנחה, אבל רואים שלמד מסברא שלעקירה צריך מקום דע"ד ולהנחה לא.

השפ"א כותב עוד סברא, שבעצם ההנחה אני מגדיר את המקום שהנחתי עליו כמקום חשוב, כי הנחתי דוקא עליו, ולכן בהנחה לא צריך מקום דע"ד, אבל כאשר עקרתי ממקום מסוים זה לא מראה שהחשבתי אותו אלא להפך נראה שכיון שהוא לא חשוב בעיני לכן עקרתי ממנו, ולכן דוקא בעקירה צריך מקום דע"ד⁶.

תוס' (דף ד. ד"ה ודלמא) הקשה על הדיוק של רש"י שתי קושיות:

"וקשה דילמא הא דלא מחייב ב' משום דלא מחייב אתולדה במקום אב, ועוד דבסמוך קאמר רב יהודה מחייב היה רבי ב' אע"ג דקתני סתם רבי מחייב הי"נ לר"ע מני"ל דלא מחייב שתיים", והרשב"א הקשה שאם הקושיה מלשון הברייתא אז הגמ' לא היתה אמורה להשתמש בלשון דלמא? מתרץ רע"א (בדף צו.) ע"פ התוס' (דף צו.) ד"ה למימרא) שהקשה הרב פור"ת מנא לן דמחייב ר' על תולדה במקום אב דלמא הא דמחייב ר' שתיים היינו כשנודע לו וחזר ונודע לו. וא"כ אצלנו בתוס' גם אם ר"ע לא מחייב על תולדה במקום האב מכל מקום אפשר לומר שחייב שתיים כשנודע לו וחזר ונודע לו, ואז החידוש היה שלא חייב אפילו בעקירה מקום דע"ד. ומזה שר"ע לא אמר כך מוכח שסבר שבעקירה לא צריך מקום דע"ד. ועל קושית הרשב"א עונה רע"א שלמרות הדיוק מלשון הברייתא עדיין לא הוכחנו שצריך בעקירה מקום דע"ד אלא רק הוכחנו שעקירה שונה מהנחה ואולי צריך שיהיה מונח אבל לא צריך מקום דע"ד, אלא זה מסברא כיון שרואים שיש בעקירה יותר צורך מהנחה לכן פריך ולכן זה רק דלמא ולא ודאי.

כל זה לפי רש"י, וכן הרשב"א והרמב"ם שלמדו שמקום דע"ד זה גדר ב"מקום" יסבירו את הדחיה של הגמ' "דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא" שזו סברא, שדוקא לפעולה היותר חשובה צריך מקום דע"ד כמו שהבאנו מהרשב"א מקודם. אבל לפי ר"ת שלמד שהצורך במקום דע"ד זה גדר

⁵ "ודילמא הנחה הוא דלא בעיא - מדקתני רבי עקיבא מחייב, אבל עקירה בעי מעל גבי מקום ארבעה, מדלא קתני רבי עקיבא מחייב שתיים, אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה".

⁶ וכן נראה מבעל המאור לגבי דין אחשביה וע' בהערה מס' 17

במלאכה, הסברות שעקירה היא הפעולה היותר חשובה לא יעזרו, כיון שבמלאכת הוצאה צריך גם עקירה וגם הנחה ואיך מסביר נמעט מקום דע"ד מהנחה. ולכן מסביר תוס' שבמשכן מצינו שעקרו ממקום דע"ד ונתנו ליד עושי המלאכה ולא מצינו שהניחו על מקום דע"ד ולכן צריך דוקא עקיה ולא הנחה. ור"י שלמד מפס' לומד גם כאן מהפס' שכתוב הוצאה ולא הכנסה.⁷

ה. שדי נופו בתר עיקרו

אחרי דחיית הגמ' "דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא" הגמ' מעמידה את המש' כרבי בדף ז': "זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא ר' מחייב וחכמים פוטרים" ורואים שלפי ר' לא צריך מקום דע"ד בהנחה. ודוחה הגמ', ששם נח' ר' ורבנן בשדי נופו בתר עיקרו כמו שהעמיד אביי.

"דאמר אביי הכא באילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו" ובפשטות נח' ר' ורבנן האם הנוף הולך אחרי העיקר, שהנוף והעיקר הם דבר אחד או שהנוף בטל לעיקר, תלוי לפי ההסברים השונים. אבל ברור לכאורה שהעיקר עצמו צריך להיות דע"ד, כי אם לא אז לא הועלנו כלום גם אם נשליך את הנוף בתר העיקר. אלא שבגמ' בדף ז': משמע אחרת ששם הגמ' אומרת:

"גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו... חייב... לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטרים אמר אביי ברשות היחיד דכולי עלמא לא פליגי כדרב חסדא אלא הכא באילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו"

הגמ' רוצה להעמיד את רב חסדא במח' ר' ורבנן שרב חסדא כר' ולא כרבנן, ואביי מחדש שברה"י כולם מסכימים לדינו של רב חסדא שלא צריך מקום דע"ד ומספיק כל שהוא. וכל המח' בין ר' לרבנן זה רק באילן שעומד בין שתי רשויות שרבנן אומרים שבמקרה כזה לא שדי נופו בתר עיקרו ור' אומר שגם במקרה כזה שדי נופו בתר עיקרו, אבל משמע שלכו"ע לא צריך שהעיקר יהיה דע"ד כי העיקר נמצא ברה"י ושם כולם מסכימים לדינו של רב חסדא שמספיק כל שהוא. וזה לא כמו הגמ' אצלנו שמשמע שהעיקר צריך להיות דע"ד.

שיטת תוס'

תוס' (דף ז': ד"ה באילן) מתיחס לקושיה הזו ומסביר שיש מח' סוגיות והגמ' אצלנו סוברת שגם ברה"י צריך מקום דע"ד ומוכיח זאת מטרסקל שצריך מקום דע"ד גם ברה"י. והגמ' אצלנו יכלה להעמיד את המקרה באילן שעיקרו ונופו כולו קאי ברה"י כי גם ברה"י צריך מקום דע"ד והעמידו כך את המקרה רק בגלל שאביי לקמן העמיד את מח' ר' ורבנן בין שתי רשויות. והמקרה אצלנו בגמ' הוא בזרק מרה"י ונח על הנוף ונח' ר' ורבנן האם הנוף הולך אחרי העיקר להחשב כמקום דע"ד ברה"י כמו העיקר שהוא ד' ברה"י או לא. ויוצא שלפי תוס' אין קשר בין הסוגיות, שהסוגיה שלנו מדברת על נוף בתר עיקר כדי להחשיב את הנוף כמקום דע"ד, והסוגיה בדף ז': מדברת על השלכת הנוף לרשות של העיקר ולא בשביל מקום דע"ד כי שם ברה"י בכלל לא צריך מקום דע"ד. וכן בגמ' שם האילן הוא בין רשויות ואצלנו הוא לאו דוקא בין רשויות אלא אפשר להעמיד את המקרה גם באילן ברה"י בלבד.

⁷ תוס' ד"ה ודלמא "...דרשינן מאל יצא איש ממקומו אתי נמי שפיר דבעקירה מיירי".

שיטת רש"י

רש"י הסביר אחרת את המקרה שזרק בר"ה מתחילת ד' לסוף ד' והנוף נחשב חלק מרה"ר, ושדי נופו בתר עיקרו רק כדי להחשיב את הנוף כמקום דע"ד, שהעיקר מחשב ליה לנוף כמקום דע"ד, אבל לא כדי להגדיר את הנוף כרה"י. ולפי רש"י⁸ אין מח' סוגיות אלא אביי בדף ז': מסביר בדיוק כמו כאן את המקרה שנח' ר' ורבנן האם שדי נופו בתר עיקרו כדי להחשיב את הנוף כמקום דע"ד או לא. ור' ורבנן חולקים על רב חסדא, שרב חסדא לא הצריך מקום דע"ד ור' ורבנן כן הצריכו, רק נח' ר' ורבנן אם שדי נופו בתר עיקרו.

וברור ששדי נופו בתר עיקרו לא עוזר לי להחשיב את החפץ כמונח או כיציב, אלא החפץ שנעצר ונח על הנוף הוא נחשב כבר מונח, אלא כל הבעיה שאין מקום דע"ד וזה מה שבא השדי נופו בתר עיקרו ליפטור. ונח' רש"י ותוס' איך מתקיים כאן מקום דע"ד ואיך להסביר את הגמ'.

הסבר המחלוקת

וכדי להסביר את מח' רש"י ותוס' נביא את הגמ' בדף ז'. לגבי לבינה:
"לבינה זקופה ברשות הרבים וזרק וטח בפניה חייב על גבה פטור" ומפרש רש"י (דף ז'. ד"ה לבינה⁹) שהלבינה היא לא ד' ובכל זאת חייב וצריך להבין למה הרי זה לא מונח על מקום דע"ד.
ותוס' (דף ז'. ד"ה וטח) מביא ר"ת שחולק על רש"י ומצריך שיהיה בפניה ארבעה על ארבעה, ומסביר תוס' שלמרות שהחפץ לא מונח על פניה של הלבינה כיון שהוא דבוק בלבינה הוא נחשב מונח עליה ובלבינה יש דע"ד ולכן חייב. ברור שלפי ר"ת צריך מקום דע"ד כי הרי הסברנו בר"ת שהצורך במקום דע"ד זה גדר במלאכה ולא יכול להיות שיהיה חייב אם אין מקום דע"ד, השאלה רק איך מתקיים כאן מקום דע"ד. ומחדש ר"ת שלא צריך שהחפץ יהיה מונח על הצד שיש בו דע"ד ממש אלא מספיק שהדבר שעליו החפץ מונח יהיה בו באחד הצדדים מקום דע"ד, אפי' אם החפץ עצמו לא מונח על הצד שיש בו ד' והסברא של ר"ת היא כיון שמסתכלים על הלבינה בתור דבר אחדותי ואם בפניה יש מקום דע"ד אז כולה נחשבת כמקום דע"ד, כי כל הלבינה זה דבר אחד. ולמרות שהחפץ לא מונח על הצד שיש בו ד' הוא נחשב כמונח על מקום דע"ד כי כל הלבינה היא דבר אחד ובצד השני יש מקום דע"ד.

ריב"א חולק על ר"ת ואומר שחייב למרות שאין בלבינה בכלל מקום דע"ד, ומסביר שחייב כיון שהלבינה רואה את הקרקע חשיב כמונח ע"ג קרקע. לפי ריב"א עקרונית צריך מקום דע"ד, הוא לא חולק על הצורך במקום דע"ד, רק ריב"א מסביר שאם החפץ רואה את פני הקרקע אז כבר לא צריך מקום דע"ד. ואת ריב"א אפשר להבין רק אם נסביר את הצורך במקום דע"ד כמו ר"י שצריך מקום דע"ד כדי להגדיר את החפץ כשייך לרשות הזו, כמונח ברשות, ואם יש מקום דע"ד החפץ נחשב מונח

⁸ יש ברש"י שתי לישנות והסבר זה לפי הלישנה הראשונה, כך מסביר המהרש"א (בדף ח. ברש"י. ולפי הלישנה הזו ר' ורבנן חולקים על רב חסדא, וזה לא כמו אביי שאמר שברה"י כולם מסכימים לדינו של רב חסדא. והמהר"ם וכן הרש"ש הגיהו את הגמ' וע"פ זה מובן הסבר רש"י.

⁹ סתם לבינה ארכה ורחבה שלשה ואין לעביה שיעור, יש מהן עבות ויש מהן דקות.

¹⁰ כך מובן מהריטב"א, שלא צריך שהחפץ יהיה מונח על אותו צד שיש בו ד', שכתב הריטב"א "וזרק ונח בפניה חייב. וא"ת והא בעיא הנחה על גבי מקום ארבעה, י"ל דכיון שיש בעובי הלבינה ארבעה טפחים אפילו פניה חשיבי מקום ארבעה. אבל השפ"א חולק ואומר שעל אותו צד שהוא מונח צריך שיהיה דע"ד "...מיהו יל"פ עוד בדבריהם דמה שמונח על הצד חשבינן כאילו הי' הצד תחת החפץ ממש והחפץ עלי' ולפ"ז א"צ שיהי' למעלה רחב ד' אלא מן הצד צריך להיות ד' על ד' ובוזה ניחא יתרו לשון התוס' ככותל שהוא רחב ד' דמשמע דסתם כותל הוא רחב ד' והיינו הצד".

ברשות הזו ושייך אליה ולכן חייב על הוצאת החפץ, וריב"א אומר שאם החפץ רואה את פני הקרקע הוא נחשב מספיק כשייך לרשות הזו ומונח ברשות ואז כבר אין צורך במקום דע"ד, וזה גם ההסבר של התוס' רא"ש בריב"א שרואים את הקרקע כעולה והלבינה מחוברת עם הקרקע כדבר אחד, נראה שזה לא מסביר שממש יש לי מקום דע"ד כי הרי בפועל אין אלא שהלבינה משויכת לרשות זו כמו ר"י¹¹. ורש"י כאן שלא הצריך בלבינה מקום דע"ד, סבר כמו ריב"א שכיון שזה רואה פני הקרקע כבר לא צריך מקום דע"ד¹².

וע"פ זה מובנת המח' בין רש"י לתוס' בשדי נופו בתר עיקרו, שתוס' סבר שהמח' בין ר' ורבנן בשדי נופו בתר עיקרו היא, האם האילן הוא דבר אחד שכולל גם את הנוף וגם את העיקר, ומסתכלים על הכל כמקשה אחת אם בעיקר יש מקום דע"ד ממילא גם הנוף נחשב כמקום דע"ד, או שהנוף והעיקר הם שני דברים שונים. וכיון שכל המח' היא רק אם הנוף והעיקר הם דבר אחד ברור גם שהנוף נחשב ברשות של העיקר¹³. וכל שיטות הראשונים בצורך במקום דע"ד יכולים להסכים עם ר"ת, כי הרי הסברנו שאין בעיה של יציבות, וגם יש מקום דע"ד. ור"ת רק חידש שלא צריך להיות מונח על אותו צד שיש בו את המקום דע"ד ועם זה כל הראשונים יכולים להסכים.

ורש"י סובר כמו ריב"א שכיון שהחפץ רואה את פני הקרקע אז לא צריך מקום דע"ד, וכאן רש"י הצריך מקום דע"ד כיון שהנוף והעיקר הם בשתי רשויות שונות אז א"א לומר שכיון שהחפץ רואה פני הקרקע אז לא צריך מקום דע"ד, כי כל הסברא של "רואה פני הקרקע" זה כיון שהדבר מחובר לקרקע אז אני רואה את הקרקע כאילו היא ממשיכה ועולה, והחפץ מונח עליה ומשויך לרשות זו, אבל כאשר האילן נמצא בשתי רשויות שונות אני לא יכול לומר שהקרקע ממשיכה ועולה והחפץ מונח עליה והוא ברשות זו, ולכן רש"י אצלנו הצריך מקום דע"ד, וכך כתב החת"ס בהסבר רש"י¹⁴. אמרנו שריב"א סובר כר"י בצורך במקום דע"ד, וא"כ רש"י שהצריך מקום דע"ד בשביל העקירה והנחה שתחשב עקירה חשובה והנחה חשובה יסביר שאם זה משויך לרשות זו ונחשב כמונח בה אז העקירה וההנחה היא משמעותית וחשובה כי החפץ מוגדר מונח ברשות זו והעקירה מוציאה מהרשות, ולכן כבר אין צורך שיהיה ממש מקום דע"ד אלא מספיק הסברא של "רואה פני הקרקע" כמו ריב"א ואז יש שיכות לרשות ומימלא העקירה וההנחה חשובה.

כל זה ע"פ הלישנא הראשונה ברש"י בדף ח', והלישנא השניה שאמרה שברה"י כולם מסכימים לרב חסדא שלא צריך מקום דע"ד וכל המח' בין ר' לרבנן זה רק ברה"ר, זה בדיוק כמו ההסבר של תוס' וכך הסביר המהרש"א שם.

¹¹ ור"י בתוס' הקשה לריב"א "קשה לר"י דלעיל (דף ד.) כי פריך אמתניתין דפשט ידו והא בעיא עקירה והנחה מע"ג מקום ארבע לוקי מתניתין במחזיק החפץ בענין זה שרואה את פני הקרקע", והתוס' רא"ש הוסיף והקשה גם מקלוטה "ועוד דהיכי מייתי לי' מקלוטה דשאני קלוטה שהיא רואה פני הקרקע", ותירץ התוס' רא"ש "ונראה לי שלא היה דעת ריב"א אלא בדבר הדבוק לכותל או בלבינה המחוברת לקרקע כיון שהלבינה מגעת עד הקרקע חשבינן לה כאלו היא שטוחה אצל הקרקע, אבל דבר שהוא באויר מודה ריב"א דבעינן שיהא בו רוחב ארבעה". ולכן לפי התוס' רא"ש לא שייך במש' לומר שרואה פני הקרקע. והרשב"א תירץ שבמש' החפץ בכלל לא רואה פני הקרקע.

¹² וכך כתב הרשב"א. והמהרש"א כאן "ויריב"א פי' דאף למעלה מג' לא בעי שיהא בפני הלבינה וכותל ד' כו' עכ"ל. מפירש"י נמי משמע כן שפי' הכא סתם לבינה ארכה ורחבה ג' ואין לעוביה שיעור..."

¹³ בלבינה גם רבנן יסכימו שהיא נחשבת מקום דע"ד כי זה דבר אחד ורק אצלנו שהנוף ברשות אחת והעיקר ברשות אחרת רק כאן רבנן חולקים ואומרים שהנוף לא נחשב כדבר אחד עם העיקר.

¹⁴ "...דע"כ לא נאמרו דברי' הללו אלא כגון לבנה וכותל העומד על הקרקע, חזינן כאלו הקרקע משפע והולך עד למעלה וה"ל פני הכותל והלבינה הרואה פני הקרקע ומחובר לקרקע. ה"ל כמקום דע"ד... דהתם שהאילן עומד ברשות אחר והנוף ברשות אחר לא שייך לומר דרואי' כאלו שפוע העיקר עולה עד פני הנוף שהרי אין הנוף רואה פני אותה הקרקע שבאותו רשות, וזה נ"ל ברור". וכן כתב התוס' רא"ש בדף ז. מובא בהערה מס' 10

מח' התוס' והרשב"א לגבי אילן ברה"ר

הקשה תוס' למה שלא נעמיד את המקרה באילן שכולו ברה"ר ויש בעיקרו דע"ד ונח' ר' ורבנן האם שדי נופו בתר עיקרו או לא. ועונה התוס' שא"א להעמיד את המקרה באילן שכולו ברה"ר כי אם הנוף למטה מג' רבנן לא היו פוטרים, שהרי למטה מג' כארעא סמיכתא היא ואם הנוף למעלה מג' ר' לא היה מחייב כי זה כרמלית, והרשב"א בתוס' חולק על תוס' ואומר שאפשר להעמיד את המקרה בעיקר פחות מג' או גבוה ט' ורבים מכתפים עליו שאז העיקר נחשב רה"ר ונח' ר' ורבנן בשדי נופו בתר עיקרו ולא העמידו כך כי רב חסדא לא הצריך מקום דע"ד גם ברה"י. נראה שתוס' סובר שלמרות שהנוף והעיקר נחשבים כגוף אחד ע"י שדי נופו בתר עיקרו זה עוזר רק להחשיב את הנוף כמקום דע"ד, אבל להחשיב את הנוף בתור רה"ר שדי נופו בתר עיקרו לא יכול לעזור, כיון שגדר רה"ר תלוי בשימוש הרבים ומקום שרבים לא משתמשים בו לא יכול להיות רה"ר אפי' לא ע"י שדי נופו¹⁵. ולכן אומר תוס' שאפי' אם נמצא מצב שהעיקר הוא רה"ר כמו שאומר הרשב"א א"א לומר שהנוף יחשב רה"ר כי זה תלוי בשימוש רבים.

והרשב"א חלק ואמר שהיה אפשר להעמיד את הכל ברה"ר ולא העמידו כך כי רב חסדא לא הצריך מקום דע"ד גם ברה"ר כי מ"ש. ונראה שהרשב"א סבר שאפשר להחשיב את הנוף כרה"ר, ולכאורה הסברה פשוטה שכיון שלא צריך די' גם ברה"ר לשיטתו בדעת רב חסדא והעיקר הוא רה"ר אז גם הנוף יהיה רה"ר כי אין שום הבדל ביניהם והנוף בטל לעיקר ויחשב רה"ר. והקשה **המהרש"ל** למה לא העמידו כך, ונאמר שרבנן פוטרים כי לא שדי נופו בתר עיקרו והנוף נחשב מקום פטור? וענה המהרש"ל שרבנן לא יאמרו שזה מקום פטור, אלא יגידו ששדי נופו בתר עיקרו כיוון שגם הנוף וגם האילן ברשות אחת והעיקר הוא נחשב רה"ר כי לא צריך דע"ד וא"כ גם הנוף הוא רה"ר ורבנן לא יפטרו במקרה כזה¹⁶, ולכן א"א להעמיד כך את הגמ'. **והמהרש"א** חלק על המהרש"ל בהסבר הרשב"א וסבר שלפי הרשב"א באמת היה אפשר להעמיד הכל ברה"ר, כמו קושית המהרש"ל, ולא העמידו כך כי אביי לקמן לא העמיד את רב חסדא כך אלא בעיקר ברה"י ולכן גם אצלנו לא העמידו כך.

שיטת הרשב"א

הקשה הרשב"א על רש"י (וכן תוס' הקשה כך על הפירוש של עצמו) למה להעמיד את המקרה באילן שעיקרו ברה"י ונופו ברה"ר, ולא באילן שכולו ברה"ר ור' ורבנן נח' האם שדי נופו בתר עיקרו או לא, שהרי לפי רש"י גם ברה"י צריך מקום דע"ד?, והרשב"א תירץ שא"א להעמיד באילן שכולו ברה"ר כי אם נופו למטה מג' רבנן לא היו פוטרים דכארעא סמיכתא היא ואי למעלה מג' מקום פטור הוא ולא הוה מחייב ר', אך הקשה הרשב"א שלפי תירוץ זה גם כאשר נופו נוטה לרה"ר א"א להעמיד מאותו טעם, שהרי א"א להעמיד את הנוף שיחשב רה"ר, וכך דחה הרשב"א את הסבר רש"י. ולפי מה שהסברנו בשיטת רש"י בשדי נופו בתר עיקרו שהנוף רואה את פני הקרקע הכל מתורץ, כי א"א להעמיד באילן שכולו ברה"ר כי במקרה כזה לכוי"ע לא צריך מקום דע"ד כי החפץ רואה את פני הקרקע ואז לא צריך מקום דע"ד, וכן כתב **התוס' רא"ש** (דף ח.). "יש פירושי רש"י דכתוב בהם דאי הוה כוליה במקום אחד אפי' רבנן מודו דשדי נופו בתר עיקרו".

¹⁵ כך כתב החזו"א בס' ס"ב ס"ק ט' בסברת התוס'.

¹⁶ כך הסביר הצוהר לבנין את המהרש"ל וכן נראה מהמהר"ם בהסבר הרשב"א.

וגם הסבר תוס' קשה לרשב"א, שלפי פירושו אין קשר בין הסוגיות והשדי נופו בתר עיקרו שונה בין שתי הסוגיות כמו שהסברנו להלן וא"כ היה צ"ל "כדאביי ולא כדאביי" ולא סתמא כאביי כי הרי הסוגיות חלוקות, או שהגמ' תאמר שנח' בשדי נופו בתר עיקרו בלי להזכיר את אביי כלל. ולכן מסביר הרשב"א הסבר אחר לסתירה בין הסוגיות, שברה"י לא צריך בכלל מקום דע"ד כמו שאומר רב חסדא, והגמ' אצלנו שמקשה שצריך מקום דע"ד לא מדברת על רה"י אלא רק על רה"ר - על בעה"ב שפשט ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שהעני נטל מתוכה. ולפי הרשב"א הסוגיות לא חלוקות וברה"י לא צריך מקום דע"ד, וכל הדיון של שדי נופו בתר עיקרו זה להשליך את הנוף לרשות של העיקר, ולא כדי להחשיב אותו כמקום דע"ד כי ברה"י לא צריך מקום דע"ד.

שיטת הר"ן ור"י מיגש

הר"ן בדף ז: הסביר אחרת את המח' בין הסוגיות, וחילק בין אדם לקנה. שבדף ז: שמדובר על קנה הנעוץ בקרקע הוא מתבטל לגבי הקרקע ונחשב כגוף אחד עם הקרקע ולכן לא צריך מקום דע"ד כי הקנה נחשב כחלק מהקרקע והקרקע היא מקום דע"ד, אבל בסוגיה שלנו שמדובר על אדם ברור שהאדם לא מתבטל לקרקע והוא לא חלק מהקרקע כיון שזו ולכן צריך מקום דע"ד¹⁷. ולפי הר"ן אין הבדל בין רה"י לרה"ר אלא כל החילוק בין הסוגיות זה בין אדם לקנה. ובאילו ונוף אם הם ברשות אחת אז לא צריך מקום דע"ד כמו קנה ופה נח' ר' ורבנן אם שדי נופו בתר עיקרו כיון שהעיקר והנוף ברשויות שונות. וכן כתב **הר"י מיגש** (בשו"ת ס' כד), **והמאירי** (בדף ז:). וכן כתב **הרמב"ן** (בדף ז:). שיש חילוק בין אדם לזיו.

ו. ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'

"אלא אמר רבא רבא ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה... מהו דתימא הני מילי היכא דאחשבה הוא לידיה אבל היכא דלא אחשבה הוא לידיה אימא לא קא משמע לך". מתרץ רבא שידו של אדם חשובה כמקום דע"ד ואפי' בלי שיחשיב אותה במיוחד או שיחשוב על כך. וצריך להבין למה, אם זה כיוון שיש רגילות להוציא בידו אז לכאורה גם כתיפו וכל מקום שיש רגילות להוציא בו צריך להיות כמקום דע"ד, אם זה מצד החשיבות של היד אז כל גופו חשוב לו, אם זה מצד היציבות שיש ביד אז אולי רק היד.

הרמב"ם (פיה"מ משנה א' בעיקר השלישי) כותב:

"ולפי שיד האדם ינחו בה החפצים הגדולים ומה שיש בה מתכונת הקבוץ והפשוט והאחיזה מפני זה נחשוב אותה כאילו היא מקום שיש בו ד' על ד'..."

מבואר ברמב"ם שדוקא היד נחשבת מקום דע"ד כיון שהיא יציבה והחפצים הגדולים נחים בה, והרמב"ם לשיטתו שמקום דע"ד זה דין ביציבות המקום, ולכן דוקא היד ולא מקום אחר בגוף. וכן כתב הראש יוסף וכתב שאפי' גב ידו לא נחשבת כמקום דע"ד כי זה לא מקום יציב. ולפי הראשונים שהצריכו מקום דע"ד בגלל שצריך מקום חשוב, היד נחשבת מקום דע"ד כי היא חשובה. ולכאורה לכל הגוף יש חשיבות וצריך להחשב כמקום דע"ד.

¹⁷ ע' במרכבת המשנה בפ' יד' הלכה יד', וכן פ' יג' הלכה א' שמסביר כך את הר"ן.

וכך נראה מהתוס' רי"ד בדף קב. וז"ל:

"וכל מקום שעומד האדם הוא בטל אצל אותו הרשות אם עומד ברה"ר דינו כרה"ר ואם פשט בעה"ב ונתן לתוך ידו של עני אע"פ שגבוה ידו עשרה או ששים על כתיפו של עני חייב דכל גופו של עני כרה"ר דמי ועל האי אמרינן הנחת גופו כהנחת חפץ דמי שכיון שגופו של עני הי' נח ברה"ר ולא היה מהלך כשינוח החפץ על גופו כאלו נח ע"ג קרקע דמי"

ורואים מהתוס' רי"ד שכל גופו של אדם חשוב כקרקע וכמקום דע"ד, וזה מסתדר עם הראשונים שהצריכו מקום דע"ד בגלל "מקום חשוב". ואפי' הרשב"א שהצריך מקום דע"ד מצד רגילות האנשים להניח במקום זה, הסברנו שזה סיבה המגדירה את חשיבות המקום וזה גדר במקום, ולכן מובן שלמרות שאין רגילות להניח על כל גופו כיון שזה גדר במקום חשוב אז כל גופו חשוב ונחשב מקום דע"ד. וכן ר"ת שהצריך "מקום" בגדר המלאכה, או ר"י מצד שיכות לרשות יסכימו להחשבת גופו של אדם בתור "מקום" או שייך לרשות כמו שנראה ממש מלשונו של התוס' רי"ד שדיבר על שיכות לרשות.

ז. דין אחשביה

שואלים התוס' (ד: ד"ה אלא) **והרשב"א** למה צריך לומר שידו של אדם חשובה לו כמקום דע"ד הרי מחשבתו יכולה להחשיב את היד כמקום דע"ד, כמו שאמרה הגמ' בעירובין (צט). זרק לפי הכלב או לפי הכבשן חייב וכן השתין ורק מרה"י לרה"ר חייב והקשתה הגמ' והרי אין מקום דע"ד וענתה שמחשבתו משויא ליה מקום, ולכן גם פה נאמר שמחשבתו משויא ליה מקום?
ומתרץ התוס':

"דהא דאמר מחשבתו משויא ליה מקום היינו היכא דלא ניחא לי' בענין אחר אלא בענין זה כמו משתין ורק שאינו יכול להשתין או לרוק בענין אחר וכן זרק בפי כלב שרצונו שיאכלנו הכלב או שישרוף העץ בכבשן"

נראה שלפי תוס' מחשבה מועילה רק במקום שאין דרך לעשות את אותה פעולה אחרת אלא חייב לעשותה כך, וכיון שא"א לעשות אותה פעולה במקום אחר והוא רוצה את הפעולה הזאת אז זה נהיה מלאכה חשובה כאילו שיש פה מקום דע"ד, המחשבה לעשות דוקא כך עושה את המקום כמקום חשוב כאילו יש בו ד'. אבל אצלנו הוא לא חייב להניח דוקא ביד, ולכן צריך לומר שהיד נחשבת כמקום דע"ד כי פה המחשבה לא תעזור.

הרמב"ן והריטב"א חלקו על תוס' ואמרו שלא יכול להיות שמחשבה תועיל להחשיב את המקום בתור מקום דע"ד, כי הרי מציאותית אין כאן מקום דע"ד. ולכן אומר הרמב"ן שאם הניח על מקום שאין בו ד' לא עשה כלום למרות שהתכוון לכך,

" אבל אם דעתו להניח על מקום שאין בו ד' במה יעשה אותה מלאכה גמורה הרי אינו מתכוין אלא להניח שם ואין אותה ההנחה כלום..."

לכן מסביר הרמב"ן שבשבת צריך מלאכה חשובה, ויש כמה דרכים להחשיב מלאכה בתור מלאכה חשובה, דרך אחת זה להניח על מקום דע"ד ואז פעולת ההנחה היא חשובה כי יש מקום חשוב. ויש עוד דרך להחשיב מלאכה, אם הפעולה שהוא עושה היא חשובה לו. כגון במקרים של הגמ' בעירובין שרוצה להאכיל את הכלב או לישרוף בכבשן שרוצה לעשות את הפעולה הזאת דוקא, וכך עושים פעולה זו, מחשבתו מחשיבה את הפעולה הזאת בתור מלאכה חשובה. ולכן זה מלאכה גם לענין שבת למרות שאין מקום דע"ד, כשמחשיב את הפעולה היא נעשית מלאכה. והרמב"ן אומר שזה נהיה מלאכת

מחשבת והכוונה היא מלאכה חשובה. וזה במקרים של הגמ' בעירובין שרוצה להשתין או להאכיל כלב וכו' אז הפעולה חשובה, אבל אצלנו בגמ' הוא רוצה להניח ביד והיד היא לא מקום דע"ד אז הנחה זו לא נחשבת בכלל הנחה, ומחשבתו לא יכולה להחשיב את ידו כמקום דע"ד, ופעולת הנחה על מקום פחות מדע"ד היא לא חשובה, ולכן צריך לומר שידו של אדם חשובה כדע"ד. הרמב"ם שהצריך מקום דע"ד מצד יציבות החפץ יסבור כמו הרמב"ן, שהרי ברור שמחשבה לא יכולה להחשיב את המקום כמקום דע"ד כי הרי המקום לא יציב בכלל ומה תעזור המחשבה ליציבות, ורק אם נאמר כמו הרמב"ן שהפעולה פה חשובה ולכן זה מלאכה, יהיה מובן מה עוזרת המחשבה. והראשונים שהצריכו מקום דע"ד מצד חשיבות המקום יסברו כמו תוס' שמקום חשוב אפשר להגדיר במחשבה, גם אם מציאותית אין מקום דע"ד, כי העניין הוא חשיבות המקום, ולא דוקא דע"ד.

בעל המאור הסביר שמחשבה יכולה להחשיב מקום כדע"ד רק כאשר הוא מניח עליו חפץ מכיוון שהוא רוצה להניח על מקום זה דוקא, אבל מקום שעוקר ממנו מחשבה לא יכולה לעזור כיון שלא אכפת לו מאיפה הוא עוקר, ולא בגלל שהחשיב את המקום עקר ממנו אלא אולי להפך בגלל שהמקום הזה לא חשוב בעניו עקר ממנו¹⁸. ולכן בגמ' בעירובין שמשתיין ויורק הוא מחשיב גם את העקירה וגם את ההנחה ומחשבתו מועילה, אבל אצלנו הוא מחשיב רק את היד שמניח בה ולא את מקום העקירה ולכן מחשבה לא עוזרת. ובעל המאור חולק גם על ר"ת וגם על הרמב"ן, על ר"ת הוא חולק כי סובר שאפשר להחשיב את היד בתור מקום דע"ד למרות שיכול להניח במקום אחר, ועל הרמב"ן הוא חולק כי סובר שמחשבה יכולה להחשיב מקום. אבל רואים שבעל המאור הבין את הצורך במקום דע"ד מצד החשיבות של מקום ולא מצד יציבות.

---

¹⁸ לפי זה מובנת הגמ' שאמרה "דלמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא" כי כשמניח מחשיב את המקום שמניח עליו, אבל שעוקר הוא לא מחשיב אותו אלא להפך היא מראה שהוא מקום לא טוב.